

YAYED Bülten

Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği

www.yayed.org | https://dergipark.org.tr/tr/pub/msydergi | merkez@yayed.org

YEREL, ULUSAL VE
ULUSLARARASI POLİTİKALARIN
OLUŞUMUNA KATKI KOYMAK
VE POLİTİKA GÜNDEMİNE
MÜDAHALE ETMEK İÇİN

BİR ADIM ATIYORUZ

YAYED BÜLTENİ'NDEN BAŞLARKEN

YAYED kurulduğundan bugüne ulusal bağımsızlık ve demokratik, toplumsal, planlı kalkınma ilkelerine dönük olarak, yerel düzeyde kamusal hizmetlerin geliştirilmesini amaçlıyor. Yurttaşların üniter yapıda etkin, özgür ve eşit katılımıyla ulusal, toplumsal ve kamusal yararı gözetiyor. Yerel kalkınmayı güçlendirerek kamu yararına katkı sunmayı hedefliyor.

YAYED olarak Cumhuriyetin 100. yılında da aynı amaç doğrultusunda çalışmalarımızı hızlandırmayı ve güçlendirmeyi amaçlıyoruz.

Yayına başladığımız YAYED Bülteni ile yerel, ulusal ve uluslararası politikaların oluşumuna katkı koymak ve politika gündemine müdahale etmek için bir adım atıyoruz.

YAYED Bülteni'nin ilk sayısında seçim sürecinde ittifakların ve siyasal partilerin yerel yönetim konusundaki görüşlerini ve vaatlerini inceliyoruz.

CUMHUR İTTİFAKI: YEREL YÖNETİMLERE YER VERİLMİYEN YENİ ANAYASA VAADİ

Cumhur İttifakı AKPARTİ, MHP, BBP, YRP, HÜDA PAR ve DSP olmak üzere altı üyeden oluştu. Seçim pusulasında bunlardan ilk dördü görünürken, son ikisi adaylarını AK PARTİ listesinden gösterdiler. Bu ittifak üyeleri için gündemde uzun yıllardır duyulan yerel yönetim reformu ya da Avrupalı yerel özerklik sistemi vaatleri yoktur. Seçim bildirgesini ilan etmemiş olan MHP ve DSP dışında bildireleri olan diğerleri, “yeni anayasa” konusunda ısrarlı görünmektedir. Ne var ki “yeni anayasa”larında yerel yönetimleri nasıl görecekları konusunda hepsi sessizdir.

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK PARTİ), Türkiye Yüzyılı İçin Doğru Adımlar adını verdiği 2023 seçim bildirgesinde yerel yönetimler için ayrı bir başlık açılmamıştır. Parti bu kez, daha önceki dönemlerde başvurduğu kodlara başvurmamıştır; yerel yönetimler reformundan da Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartından da söz yoktur. Büyükşehir belediyeleri, il özel idareleri, belediye ve köylerden oluşan yapılanmaya ilişkin herhangi bir yapısal değişiklikten söz edilmemiştir. Bildirgede yerel yönetimler ve asil olarak belediyeler, belirli hizmet alanlarıyla belirli nüfus gruplarına dönük hizmetler çerçevesinde (afet, gençlik, engelliler, yaşlılar, akıllı kentler, e-katılım, vb) etkili biçimde rol üstleneceklerinin belirtilmesiyle sınırlı olarak anılmıştır. Parti “yeni anayasa” sözü vermektedir; metinden aynen alıntıyla: “Temel felsefesi bireyin özgürlüğü ve korunması olan, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını güçlendirmeye yönelik kurumsal güvenceleri içeren, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü derinleştiren yeni bir anayasa yapılması, vazgeçilmez öneme sahiptir.”

Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Demokratik Sol Parti (DSP), 2023 seçimleri için herhangi bir bildire ya da genel ilkeler metni yayımlamamışlardır.

Hür Dava Partisi (HÜDA PAR), 2023 Seçim Vizyon Belgesi adlı bir açıklamasında yerel yönetimler ile ilgili herhangi bir not yoktur, “yeni anayasa” yapılmasını hedeflemektedir.

Büyük Birlik Partisi (BBP) seçim bildirgesinde yerel yönetimler, (1) depremle ilgili olarak merkezi yönetimle işbirliği, (2) teröristlerin sızmalarına izin verilmeyeceği, ve (3) belediyelerde modern atık sistemleri geliştirileceği gibi üç konuda görülmüştür. Parti “yeni anayasa” yapılmasını hedeflemektedir.

Yeniden Refah Partisi (YRP), Türkiye'nin Değerleri başlıklı 2023 seçim bildirisinin sonuncu başlığını "Mahalli İdareler Politikamız" başlığına ayırmıştır. Parti'nin yerel yönetim politikasını (1) şehircilik, (2) katılımcılık, (3) kentsel rantı durduran adaletli paylaşım sistemi açılarından görmektedir. YRP'nin, yeni ve genel bir yerel yönetimler yasası çıkarmaktan söz etmekle birlikte, bunun yapılanma bakımından değişiklik getirmeyeceği, sistemin daha iyi çalıştırılmasını hedeflediği görülmektedir. Kentler için yüz yıllık planlama, yönetim için belediye meclislerinde muhtarların temsili ve halk meclisleri ile mahalle meclisleri kurularak halkın daha geniş katılımı, rant bakımından ise kentsel dönüşümün rant amaçlı değil kaliteli yaşam ve şehir kimliğini korumak amaçlarının güdülmesi öngörülmüştür. Çevre ve Şehircilik Politikamız başlığı altında yerel yönetimlerin afet yönetimi, kentsel dönüşüm, imar ve konut bakımından merkezi yönetim ve özel sektörle uyumlu bir işbirliği içinde çalışır hale getirileceği; Ekonomi Politikamız başlığında yerel yönetimlere denk bütçe yapma zorunluluğu getirileceği; İçişleri ve Güvenlik Politikamız başlığında AFAD'ın yerel yönetimlerle eşgüdümünün güçlendirileceği belirtilmiştir. Kültür Sanat Turizm Politikamız başlığında mülki idare bünyesindeki il müdürlüklerine birer yerel danışma kurulu eklenmesi öngörülmüştür. Bu parti de "yeni anayasa" yapmayı hedeflemektedir.

MİLLET İTTİFAKI: YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTINA DAYALI BİR REFORM VAADI

Millet İttifakı 5 Mayıs 2018 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), İyi Parti, Saadet Partisi (SAADET) ve Demokrat Parti (DP) arasında kurulan seçim ittifakıdır. Daha sonra Demokrasi ve Atılım Partisi (DEVA) ve Gelecek Partisi (GP) ittifaka katılmış, üye sayısı altıya yükselmiştir. İttifak seçim pusulasında CHP ve İYİP olarak görünürken, diğerleri adaylarını bu partilerin listelerine yerleştirmiş durumdadır.

Millet İttifakının yerel yönetimler politikasına ilişkin üç temel belge bulunuyor. Birincisi 28 Kasım 2022 tarihli anayasa önerisidir. İkincisi 28 Şubat 2022 tarihli güçlendirilmiş parlamenter sistem mutabakat metni ve üçüncüsü 30 Ocak 2023 tarihli Ortak Politikalar Mutabakat Metnidir.

Bu üç metin birlikte değerlendirildiğinde; yerel yönetimlerde "iyi yönetişimin gereği olarak" demokratik katılım, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin hakim kılınması amaçlanmaktadır. Merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki idari denetiminin sınırlarının açıkça belirlenmesi ve yerindelik denetimi anlamına gelen vesayet uygulamalarının son verilmesi vurgulanmaktadır. İçişleri Bakan'ının yerel yönetim organları veya organ üyelerinin görevden uzaklaştırılma yetkisi Danıştay'a verilecektir. Danıştay bu yetkiyi bir aylık sürelerle ve 6 ayı geçmemek üzere kullanabilecektir. "Seçimle gelenin seçimle gitmesi" ilkesi gereği, seçilme yeterliğini yitiren belediye başkanının yerine geçecek kişiyi belediye meclisi seçecektir. Yerel yönetim meclislerinin toplantılarının kamuya açıklığı kurumsallaştırılacaktır.

Kent konseyleri işlevli hale getirilerek kentin geleceğini ilgilendiren önemli karar alma süreçlerine muhtarların, meslek kuruluşlarının, sivil toplumun ve bilim insanlarının katılımı sağlanacaktır. Köy tüzelkişilikleri yeniden kurulacak ve kapatılan belde belediyeleri gözden geçirilerek yeniden açılabilir. Temel muhtarlık kanunu çıkarılacaktır. Yerel yönetimlerde borçlanma ana gelir kaynağı olmaktan çıkarılacak, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay ile öz kaynakları artırılacaktır. Belediyelere kaynak aktarılırken yaz/kış gibi nüfus değişimleri dikkate alınacaktır. Herhangi bir soruşturmada belediye başkanlarının şahsi sorumluluğunun aranabilmesi için belirli büyüklükteki işlemlerde şahsi imza zorunluluğu getirilecektir.

Önerilerin esası yerel yönetim reformu olarak belirtilen Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı gereklerinin tamamlanmasıdır. Bugüne dek 2005-2007 yılları, 2009-2011 yılları ve 2018-2020 yıllarını kapsayan ve Avrupa Birliği ile Dünya

Bankası tarafından finanse edilen üç aşama gerçekleştirilmiştir. Şartta öne çıkan anlayışlar subsidiarite/yerellik önceliği, yerel yönetimlerin yetki genişliği ilkesine göre ve orantılı kaynak sağlanarak görevlendirilmesi, merkezi yönetimin etkisinin kırılması ve “yerel demokratik yönetim” ilkeleridir. Reform “yeni kamu işletmeciliği” çerçevesinde idarenin yeniden düzenlenmesini amaçlamaktadır. Reform süreci “daha az devlet daha çok piyasa” ilkesi doğrultusunda yerel hizmetlerin şirketleşmesiyle birlikte gelişmiştir. Ülke halen bir anayasal devlet ise bugüne dek önemli aşamalar kaydeden reformun bütünü devletin üniter yapısına, idarenin bütünlüğü ve idarenin merkezden ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı ilkelerine aykırıdır. “Yerelleşme ve demokrasi arasında yakın bir ilişki” olduğu propagandası ile güzelleme yapılan reform programı esasında neoliberal yeniden yapılanma ile sosyal devletin tasfiyesi ve devletin sermayenin talepleri doğrultusunda dönüştürülmesine hizmet etmektedir.

EMEK ve ÖZGÜRLÜK İTTİFAKI: YENİ BİR ANAYASA İLE YERELLEŞME VAADI

Emek ve Özgürlük İttifakı Halkların Demokratik Partisi (HDP), Türkiye İşçi Partisi (TİP), Emek Partisi (EMEP), Emekçi Hareket Partisi (EHP), Toplumsal Özgürlük Partisi (TÖP), Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi (Yeşil Sol Parti) ve parti olmayan Sosyalist Meclisler Federasyonu’ndan (SMF) oluşmaktadır. Seçim pusulasında yalnızca Yeşil Sol Parti ve TİP yer almakta, diğerlerinin adayları bunların listelerine gömülmüş bulunmaktadır.

“Buradayız! Birlikte Değiştireceğiz!” başlıklı Seçim Beyannamesi’nde Anayasa’yı değiştirme temelli iddia ile yola çıkmış, yerel yönetimler konusu ise Beyannamenin bölümlerine serpiştirilmiştir. Beynamede öne çıkan yeni bir anayasa ve bu anayasa ile istenen Demokratik Cumhuriyet. Demokratik Cumhuriyetle; yerelleşme, eşit yurttaşlık, çok inançlı, çok dilli eğitim ve çok dilli resmi dil sistemi. Bunun yanında, kadın, ekoloji, su, kentli hakkı ve göçmen başlığı Beyanname’de yer alan başlıklardır.

Demokratik Cumhuriyet toplumun karar süreçlerine katılımına ve yerel demokrasiyi güçlendirmeye vurgu yapmaktadır. Beynamede şöyle ifade edilmektedir: “Meclisler, kent konseyleri, platformlar, meslek kuruluşları ve demokratik kitle örgütlenmeleri ile yönetime ve karar süreçlerine katılan halkın iradesiyle demokrasiye ve eşit temsiliyete dayalı yerel yönetimleri güçlendireceğiz.”

Beynamede, yeni bir anayasa ve ülke inşası hedeflenmiş olsa da, merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki ilişkinin nasıl olacağına ilişkin somut bir belirleme bulunmamaktadır. Hedeflenen anayasa ulus devletin tasfiyesini öngörmektedir. Adı konmamış bir yönetsel yapıda, yetkilerin nasıl dağıtılacağına ve hizmetlerin nasıl sunulacağına ilişkin veri bulunmamaktadır.

SOSYALİST GÜÇ BİRLİĞİ: SOSYALİST CUMHURİYET VE İŞÇİ SINIFININ-HALKIN YERELDEN KATILIMI VAADI

Sosyalist Güç Birliği kapsamında seçime Türkiye Komünist Partisi (TKP), Türkiye Komünist Hareketi (TKH) ve Sol Parti (SP) olarak giren ittifakta Devrim Hareketi ve Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP) de yer almaktadır. Beş partinin ittifak olarak hazırlanmış olduğu bir seçim beyannamesi ve mutabakat metni yoktur.

TKP, 7 Ocak 2023 günü "TKP Gelir Her Şey Değişir" sloganıyla deklarasyon niteliğinde kısa bir seçim bildirgesi yayımlamıştır. Bildiride "laik, bağımsız, çağdaş, özgürlükçü, devletçi, sanayileşmiş, sömürü ve eşitsizliğe son vermiş bir Türkiye"nin inşa edileceği belirtilmiştir. Bu kısa bildiride yerel yönetimlere dair bir vurguya rastlanmamıştır.

TKH, seçim bildirgesi yayımlamamış ama TKP gibi birçok temel metinle siyasi görüşlerini kamuoyuyla paylaşmıştır. Bunlardan bir tanesi Yeni Bir Cumhuriyet Programı'dır. Emek, bağımsızlık ve laiklik mottosuyla başlayan metinde, gerici rejimin 1923 Cumhuriyeti'ni yıktığı ve cumhuriyeti yeniden kurmak gerektiği ifade edilmiştir.

Sol Parti adına Sol Parti Manifestosu değerlendirmeye alınabilecek yegane metindir. Bu metinle "katılın, solun etkili gücünü birlikte yaratalım; eşit, bağımsız, laik, özgür bir ülkeyi birlikte kuralım!" davetinde bulunmaktadır. Manifesto'da tek adam rejimi olarak nitelendirilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nden sonra kuvvetler ayrılığına dayanan, halkın söz, yetki ve karar süreçlerine dahil edildiği, yerel yönetimlerin ve yerinden yönetim anlayışının temel alındığı yeni bir düzen kurulması önerilmektedir.

TKP ve TKH'nin ortak Sosyalizm Programı'nda ve bu program doğrultusunda TKP'nin hazırladığı Toplumcu Anayasa'da alışlagelmiş devlet teşkilatlanması ve yerel yönetim birimleri üzerinden ya da anaakım yerel yönetim tartışma düzlemine bağlı bir anlatı gözlenmemektedir. Bu metinlerde esas olarak sosyalist devlet yapılanması ve işçi sınıfı-halk hareketi düsturuyla özgürlükçü bir yönetim düzeni kurmak amaçlanmaktadır. Kendi halinde ayrıksı bir "yerel yönetim" analizi yapmak mümkün değildir. Ancak "yerel örgütlenme", "yerel iktidar", "yerel meclisler (Mahalle ve Köy Meclisleri, İlçe Meclisleri ve Kent Meclisleri)" ve "yerellik" gibi yönetsel yapılara ve kavramlara bu iki temel metinde sosyalizm bağlamında önem atfedilerek yer verildiği gözlenmiştir.

ATA İTTİFAKI: ÜNİTER DEVLETİN PARÇASI OLARAK YEREL YÖNETİMLER

Cumhurbaşkanlığına kendi adayını gösteren ittifak, seçim pusulasında görünen Zafer Partisi ve Adalet Partisi ile pusulada görünmeyen Ülkem Partisi ile Türkiye İttifakı Partisi'nden oluşmuştur. İttifakın ortak açıklaması yoktur.

Zafer Partisi parti programında ise, yerel yönetimler için şu madde bulunmaktadır: "Türkiye Cumhuriyeti, devletin bağımsızlığı, bütünlüğü ve üniter yapısı çerçevesinde merkezi ve yerel idareler tarafından yönetilir. Yerel idareler yetki genişliği ilkesine göre yetki sahibi olurlar."

İTTİFAKLAR DIŞINDAKİ PARTİLER: ÜNİTER YAPIDA GÜÇLÜ YEREL YÖNETİMLER

Yüksek Seçim Kurulu'nun seçime girmeye yeterli gördüğü 36 partiden 26'sı aday listeleri vermiştir. Seçim pusulasında göreceğimiz bu 26 partiden 13'ü ittifaklar dışında kendi başlarına seçime giren partilerdir. Bunlar pusuladaki sırasıyla (1) Millet Partisi, (2) Hak ve Özgürlükler Partisi, (3) Genç Parti, (4) Memleket Partisi, (5) Büyük Türkiye Partisi, (6) Adalet Birlik Partisi, (7) Anavatan Partisi, (8) Yenilik Partisi, (9) Halkın Kurtuluşu Partisi, (10) Milli Yol Partisi, (11) Vatan Partisi, (12) Güç Birliği Partisi, (13) Bağımsız Türkiye Partisi.

Bunlardan yalnızca Memleket Partisi cumhurbaşkanı adayı çıkarmıştır.

Memleket Partisi'nin parti programında "Anayasamızda yer alan "idarenin bütünlüğü" ve "yerinden yönetim" ilkelerinden hareketle yerel yönetimlere ilişkin tüm sorunları çözeceğiz" ifadesi yer almaktadır. Kent yönetimine kentlinin, köy yönetimine köylünün katılımı, köyden mahalleye dönen yerleşim birimlerinin başta hizmetlere erişim olmak üzere tüm sorunlarının mevzuatın yeniden düzenlenerek çözümü, yerel yönetimlere şeffaflık ve muhtarlıkları yerel yönetimlere destek birimi olarak güçlendirme belirtilmektedir. Muhtarların kendi mahallelerini ilgilendiren konularda yerel yönetimlerin ilgili birimlerinin toplantılarına katılarak üyeleri bilgilendirmelerinin ve gerekli konularda oy kullanmalarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı için 2018 yılında aday gösteren, 2023 seçiminde ise gereken yüz bin imzaya ulaşamadığı için aday gösteremeyen Vatan Partisi'nin Millî Hükümet Programı'nda yerel yönetimlerle ilgili bu madde yer almaktadır: "Cumhuriyet'i, milletin birliğini ve vatanın bütünlüğünü etkin olarak savunan güçlü merkezi yönetim ile Ortaçağ kalıntılarında kurtarılmış yerel halk girişimi birbirini bütünler. Yerel yönetimler, bu esasa uygun olarak güçlendirilecek ve kaynaklarını genişletme olanakları sağlanacaktır." Vatan Partisinin seçim bildirgesinde yerel yönetimlere dair vurgu yer almamaktadır.

14 Mayıs 2023 seçiminde yurtiçi ve yurtdışında toplam 64.113.941 seçmen oy kullanacaktır. Yurtdışı seçmen sayısı 3.416.098 (yüzde 5,3) ve yurtiçi seçmen sayısı da 60.697.844. Yüksek Seçim Kurulu, seçime girme yeterliği olan parti sayısının 36 olduğunu ilan etti. Seçime girecek parti sayısı ise 26'dır.

Temsili oy pusulası
| Görsel: Anadolu Ajansı

YSK'ye 26 parti milletvekili aday listesini sundu

Sosyalist Güç Birliği İttifakı						Cumhur İttifakı					Emek ve Özgürlük İttifakı	
Millet Partisi	Hak ve Özgürlük Partisi	Türkiye Komünist Partisi	Türkiye Komünist Hareketi	Sol Parti	Genç Parti	Memleket Partisi	Büyük Birlik Partisi	AK Parti	Yeniden Refah Partisi	MHP	Yeşil Sol Parti	Türkiye İşçi Partisi

Millet İttifakı						Ata İttifakı						
Büyük Türkiye Partisi	Adalet Birlik Partisi	Anavatan Partisi	Yenilik Partisi	Halkın Kurtuluş Partisi	Millî Yol Partisi	Vatan Partisi	Güç Birliği Partisi	CHP	İYİ Parti	Adalet Partisi	Zafer Partisi	Bağımsız Türkiye Partisi

28. Dönem Milletvekili Genel Seçimi
14 Mayıs Pazar

09.04.2023